

STATUS

Den dag Nina Faber forlod kolonihaven

INFOBOKS

Medvirkende:

Tammi Øst og Morten Burian

Instruktør: Jens Albinus

Scenograf: Rikke Juellund

Lys: Mads Vegas

Lyd: Erik Christoffersen

Tekst: efter romanen *Status* af Erlend Loe **bearbejdet af** Jens Albinus.

Spilleperiode:

22. april – 20. maj 2017

Man-fre kl. 20.00, lør kl. 17.00.

Billetter:

200-150 kr./130-80 kr. for unge u. 25 år. Ved minimum 6 unge u. 25 år kun 40 kr. pr. billet.

Særarrangementer:

Der er desuden mulighed for at arrangere en åben prøve, en introduktion, en artist talk eller lignende efter aftale med Husets Teater. For yderligere information kontakt venligst dramaturg Pernille Kragh på pernille@husetsteater.dk / 33 25 13 76.

Kom med på alle tiders tour de force af et hævntogt, når den navnkundige digter Nina Faber tager til genmæle over de mange dårlige anmeldelser af hendes seneste digtsamling.

Efter mange års skrivepause vender lyrikeren Nina Faber tilbage til litteraturscenen. Med en håbefuldsigt til et sent comeback med digtsamlingen *Bosporus*, mødes hun i stedet af den samlede anmelderstands enstemmige slagtning af bogen. Da Nina modtager en opringning fra Akademika, som aflyser

den aftalte oplæsning af *Bosporus* fordi der pludselig skal gøres status i boghandlen, slår det klik. Nina beslutter at tage sagen i egen hånd og afkræve sin omverden den respekt hun føler, hun har krav på. Hun forlader kolonihaven og opsøger de mennesker som har gjort hende uret. Det er fortællingen om en kvinde som i livets efterår gør status over sit liv og sin karriere, med et helvedesridt af vold og sex i slipstrømmen på den skuffede kunstner. Hvad gør man, når det liv man drømte om ikke blev til noget, og det er for sent at begynde på noget nyt?

STATUS tager livtag med tidens kunstforagt og diskuterer med en blanding af dyb alvor og høj humor kunstens placering i verden. Det er tredje og sidste del af Husets Teaters fokus på modne kvinder i superheltepositioner.

Undervisningsmaterialet

Af dramaturg Pernille Kragh

Formålet med dette undervisningsmateriale er at give inspiration til, hvordan STATUS kan anvendes af undervisere, som ønsker at kombinere undervisningen med en teateroplevelse. Materialet henvender sig primært til undervisning på gymnasieniveau på de videregående uddannelser.

Undervisningsmaterialet er inddelt i tre kapitler, som hver tilbyder en tematisk vinkel på forestillingerne og som følges op af forslag til arbejdsopgaver, samt spørgsmål til diskussion i plenum:

1. Bag scenen – et kig i kulissen på STATUS (især velegnet for dansk og drama)
2. Hvad skal vi med kunst? (især velegnet til dansk, drama og samfundsfag)

Efter forespørgsel kan man få tilsendt uddrag af det originale manuskript. Desuden printes hele manuskriptet i programmet, som kan købes i billetten for 20 kr. For yderligere information kontakt venligst dramaturg, Pernille Kragh, pernille@husetsteater.dk eller 33 25 13 76.

Kapitel 1 - Bag scenen

Om forfatteren

Forestillingen STATUS bygger på romanen af samme navn, skrevet af norske Erlend Loe. Loe (f.1969) er en mand med mange talenter. Han har en magistergrad med etnologi som hovedfag, film- og litteraturvidenskab som sidefag, er desuden uddannet fra Den Danske Filmskole som manuskriptforfatter og har skrevet manuskriptet til den danske spillefilm *Tordenskjold og Kold*, som havde premiere i 2016. Han fik sin debut som romanforfatter i 1993 med *Kvinden flytter ind* (udgivet i DK i 2007) og har siden føjet ikke færre end 20 titler til sit navn, heriblandt også et par børnebøger. Loe's helt store gennembrud i dansk kontekst kom i 2005, da den danske oversættelse af romanen *Doppler*. Det er også den til dato mest anmelder-roste bog i hans forfatterskab.

Erlend Loe (f. 1969) er norsk forfatter, oversætter og filmmanuskriptforfatter.

Centralt i Loe's romaner står gerne det rådvilde, frustrerede individ, som kastes ud i en eller anden form for menneskelig krise. I et interview til Information i 2010, i forbindelse med udgivelsen af *Stille dage i Mixing Part* siger han blandt andet:

“Rationaliteten er en tynd fernis (...) Det irrationelle fascinerer mig. Mine observationer er naturligvis amatørobservationer, men så vidt jeg kan se, aner vi tit ikke, hvad vi er ude i. Masser af de mange sammenbrud, man ser, skyldes, tror jeg, at det hele tiden er fuld kraft frem - indtil man et øjeblik sætter sig stille ned med et glas vin, og opdager, at man måske skulle have været lige den modsatte vej.”

Fokus for hans omfangsrige forfatterskab er altså den menneskelige krise på individ niveau, personen som pludselig vågner op til en radikal forandring af tilværelsen, med efterfølgende eksistentielle spørgsmål til følge. I *Kvinden flytter ind* er det en ung, unavngiven mand, som bliver tvunget ud af sin komfortzone, da kvinden Marianne uden varsel flytter ind hos ham. *Naiv. Super*, som udkom i Danmark i 2006, omhandler endnu en navnløs ung mand, der i første person fortæller hvordan han en dag efter at have tabt et spil krocket indser at livet er meningsløst og efterfølgende afvikler sit gamle liv som studerende, for at hellige sig sin søgen efter en mening med det hele. Begge parter i forholdet bliver sat på prøve, da familien Telemann tager på ferie i Tyskland i *Stille dage i Mixing Part* (2010). Og så er der Doppler-triologien - *Doppler* (2005), *Volvo Lastvagner* (2006) og senest *Enden på verden som vi kender den* (2016) - som alle omhandler manden Doppler, der efter et cykelstyrt beslutter at forlade familie, job og hjem for at flytte ud i skoven og finde sig selv.

Loe's bøger er fulde af skæve eksistenser, som havner i spidsbelastede situationer og tvinges til at se livet i al dets abrupte og korte meningsløshed i øjnene. Stilen er som oftest enkel, fuld af underspillet humor og med en forkærlighed for det absurde. Et andet tema som ofte bringes i spil i Loe's værker er modsætningen mellem byliv og natur. Både konkret og i overført betydning. Konkret f.eks. i *Doppler*, hvor manden søger naturen for at søge ind til en indre sandhed om sig selv. Men også menneskets dyriske natur, som synes at lure lige under overfladen på det rationelle, kontrollerede menneske. Hans hovedpersoner er ofte ikke entydigt sympatiske, og de handler ikke nødvendigvis udelukkende på

baggrund af den gode intention. Alligevel er det svært ikke at holde af dem, for de beskrives med en klodset ømhed, som er svær at sidde overhørig. De er trods alt bare mennesker.

Fra bog til forestilling

Rejsen fra Erlend Loe's roman og til forestillingen STATUS går gennem flere led af fortolkning og forvandler sig undervejs til et eget værk. Først fortolkes og bearbejdes teksten af en dramatiker og en dramaturg. Dramatikeren fører pennen, dramaturgen giver sparring omkring tekstens opbygning, form og indhold, så man opnår den ønskede dramatiske spænding i teksten. Allerede i den proces kan der ske meget. Nogle elementer af teksten fremhæves, andre nedtones, nogle fravælges måske fuldstændig. Måske tilskrives der ting, som ikke var med i den oprindelige historie. Når der foreligger et færdigt manuskript, begynder arbejdet med iscenesættelsen. Her kobles en instruktør og en scenograf på projektet. I fællesskab laver de en rumlig fortolkning af teksten, et visuelt og auditivt koncept for forestillingen. Det lægger endnu et lag af fortolkning nedover teksten. Så begynder arbejdet i prøvesalen, hvor et hold af skuespillere fortolker de karakterer som optræder i manuskriptet, og henholdsvis en lyd- og en lysdesigner giver deres bud på forestillingens univers. En færdig forestilling er således resultatet af mange menneskers fælles fortolkning af den oprindelige tekst.

I tilfældet STATUS er det samme person, som har været dramatiker og instruktør. Jens Albinus arbejder rumligt allerede på manuskript-plan og vinder meget ved at tænke en scenografi ind i sit arbejde med teksten. Derfor blev scenograf Rikke Juellund tidligt koblet på forløbet og gav sparring under arbejdet med manuskriptet, hvor hun gav flere bud på en scenografisk tolkning af romanen Status til inspiration. Herunder er et kort interview med Rikke Juellund, hvor hun fortæller om sit arbejde med STATUS.

2 hurtige til scenograf Rikke Juellund:

Kan du fortælle lidt om din arbejdsproces, når du skal skabe en scenografi til forestilling som STATUS?

Hvis stykket tager udgangspunkt i en tekst, altså en bog eller et stykke dramatik, så starter jeg selvfølgelig altid med at læse. Jeg læser hurtigt, somme tider for hurtigt til det analytiske stykke arbejde som følger bagefter, så ofte kan det være en fordel for mig at læse højt for nogen, så tager jeg detaljerne mere til mig og husker alting bedre bagefter.

Så følger typisk en serie møder med instruktøren. Jeg kan rigtig godt lide, når instruktøren bare snakker løs uden for meget selvcensur, for typisk er der en grund til man kommer til at tænke på noget bestemt, også selvom grunden til at man tænker det umiddelbart er uklar. Jeg er vild med indfald, pludselige ubegrundede anekdoter og mærkelige referencer.

Somme tider har instruktøren selv nogle ideer eller ønsker i forhold til scenografien, noget rummet skal kunne, eller inspirationsmaterialer som vi kan tage udgangspunkt i. Jeg ser det som en stor del af mit arbejde, at prøve at finde ind til kernen i alt det instruktøren fortæller og viser, og så derfra forsøge at oversætte det til et fælles udtryk, hvor både instruktøren og jeg selv kan komme med input.

Når vi er på sporet af noget som virker godt og rigtigt, begynder arbejdet med at udforme scenografien både i skitser, digitalt og som model i pap. Men selvom man bliver enig om en scenografi, er det ikke ensbetydende med at det færdige resultat vil ligne modellen. Man er nødt til at bevare en vis åbenhed i forhold til hvad der sker videre i prøveprocessen.

Hvad har inspireret dig i dit arbejde med STATUS?

Jens kom ud til mit nye kolonihavehus på Amager, hvilket må siges at være passende omgivelser til arbejdet med netop denne forestilling. Jens snakkede og jeg noterede alt hvad der syntes at ramme noget hos ham. Han fremhævede især en kunstner, Phoebe Washburn, som han også tidligere har nævnt i forbindelse med en anden forestilling, så det er noget som på en eller anden måde klinger i ham. Så vi kiggede på hendes værker og over de næste 3-4 møder tog vi udgangspunkt i de ting, vi mente talte ind i vores eget arbejde med STATUS. Der var helt klart noget som ikke stemte og så noget som virkelig gjorde: Jeg var især vild med ideen om sammenstødet mellem to forskellige materialer. Noget organisk - græs, natur, kolonihave, måske endda noget urkraft - mod et mere strukturelt materiale - her foreslog jeg parketgulvet som repræsentant for det miljø Nina Faber så gerne vil være en del af, de bonede gulve, ære og etablerement.

Jeg begyndte at lave en model, og eksperimenterede med opbrudte flader, et fragmenteret univers og med dimensionerne af de flader. En verden i skred. Usikker grund under fødderne, helt bogstaveligt og banalt. Men samtidig meget velkomponeret og stramt, ubønhørligt.

Jeg hentede desuden inspiration i billederne fra en forestilling jeg lavede på Cafeteatret for en del år tilbage, *Krasnoyarsk*, hvor Tammi også spillede med, og hvor vi arbejdede med nogle meget skrå gulve. Kontinentalplader i skred. Det kunne noget. Og så gav det også skuespillerne et fysisk modspil. Fra mit arbejde med Tammi ved jeg, at hun før har spillet meget fysiske roller og har en enormt rumlig fantasi. Jeg har ikke før arbejdet med Morten Burian, men de forestillinger jeg har set ham i, har været meget fysiske, så jeg var overbevist om at de to virkelig kunne få meget ud af det rum.

Næste trin var at få bygget et testgulv på teatrets værksted, for at kunne bedømme hvor meget hældning vi ville arbejde med. Derefter kunne jeg bestemme hældningerne på alle de forskellige plader og tilrette dem Jens' ønsker til hvor det skulle være mere eller mindre besværligt at opholde sig.

På nuværende tidspunkt er pladerne næsten færdigbyggede, men har endnu ikke overfladerne på sig og står i et prøvelokale, som er meget anderledes end den sal vi kommer til at spille i. Jens er ret vild med den rå flades kontrast med prøvelokalets vægge. Så det har genåbnet nogle snakke om hvad scenografien skal og er. Og selvfølgelig også det at vi er begyndt at prøve i scenografien og få nogle fysiske og visuelle erfaringer i rummet.

Så nu er overfladerne lidt i spil igen, men det er jo en del af arbejdsprocessen...vi får se hvor det ender.

***It Makes For My Billionaire Status*, 2005 (tv.) og *Regulated Fools Milk Meadow*, 2007 (th.) af Phoebe Washburn har været en del af inspirationen for scenografien til STATUS.**

Vi har været heldige at få lov at fremvise Rikke Juellunds arbejdstegninger her i vores UV-materiale. Her ser vi et udsnit fra ide og overvejelser og til mere færdige tegninger.

Processen adskiller sig også fra de mest gængse iscenesættelsesforløb, idet Albinus er meget lydhør overfor sine skuespilleres fortolkninger af stykkets karakterer, samt lyd- og lysdesignernes input. Således kan manuskriptet godt undergå markante forandringer undervejs i arbejdet i prøvesalen, til gengæld fremstår slutresultatet som en fælles fortolkning og af den grund ofte også en mere helstøbt forestilling.

Men hvorfor overhovedet give sig i kast med en forestilling som STATUS netop nu? Her får I et par tanker fra en af hovedmændene, Jens Albinus selv:

HVORFOR SPILLER VI STATUS AF ERLEND LOE?

"Vores kultur er en marketings-kultur", er det blevet sagt - og hvad er marketing?

At prøve at få folk til at gøre hvad du vil have dem til at gøre.

Forbrugskulturens maskineri er salg, og drivmidlet er angst: Angsten for ikke at være med, ikke at være salgbar, ikke at være attraktiv i en forbrugssammenhæng. Angsten for at stå med en STATUSopdatering uden STATUS.

En sådan kulturs sprog er angst.

I Erlend Loes lille bog, STATUS, giver den norske forfatter os et enkelt menneske, digteren NINA FABER, som begiver sig ud på en rejse efter et andet sprog.

Derfor inviterer vi fortællingen om hende ind på Husets Teater, hvor vi dagligt tumler med spørgsmålet om hvordan man sætter menneskeligt sprog ind i en vareopgjort verden.

Nina er et enkelt, angstfuldt og skrøbeligt menneske, som trodser sin egen lille angst og forfølger sin egen store stemme.

Som trodser den STATUS, hun bliver tildelt af verden omkring hende og gradvist vokser sig igennem og ud over sin egen angstfulde forfængeligheds fængsel. På norsk hedder romanen *Vareopptelling*. Og Nina Faber er én der nægter at nøjes med at lade sig optælle som vare. Det er en vital fortælling fuld af inspiration til en livsførelse hinsides marketings-samfundet regler og præmisser.

"Folk sulter. De ved det måske ikke. Men de sulter"

Sådan siger den amerikanske forfatter Charlie Kaufmann, hvis univers har inspireret vores scenografi og måden vi fortæller historien på. Og han fortsætter:

"Jeg er et menneske og jeg vil ikke deltage i en konkurrence om retten til at blive behandlet derefter. Jeg vil ikke spille det spil, og heller ingen andre burde været nødsaget til det"

Mens byen omkring os grønnes og den Europæiske centralbank gør sig klar til endnu engang at banke de uregerlige sydeuropæiske befolkninger på plads, stævner vi ud med Nina Faber på hendes lovløse pirattogt for at generobre sig selv!

LÆNGE LEVE NINA FABER!

Forslag til opgaver (dansk):

- Læs romanen *Status* af Erlend Loe, eventuelt på originalsproget, hvor titlen er *Vareopptelling*. Gør jer tanker om f.eks. fortælleposition, skrivestil, tekstens opbygning, ledemotiver, handling og tema.
- Se forestillingen STATUS på Husets Teater. Tag ikke noter i salen under forestillingen. Sæt jer hellere umiddelbart efter - alene eller i grupper af to eller tre - og noter de ting, som står skarpest i jeres bevidsthed. Gør jer overvejelser om f.eks. handlingsforløb, spillestil, scenografi, lys og lyd. Er der nogen ledemotiver? Hvad tror I det kunstneriske hold ønsker at sige med denne forestilling?
- Lav en komparativ analyse af henholdsvis roman og forestilling. Hvilke lighedspunkter var der? Hvordan adskilte de sig fra hinanden? Diskuter gerne i plenum. Husk der er ikke noget facit, så vær ikke bange for at byde ind.

Forslag til opgaver (drama):

- Læs romanen *Status* af Erlend Loe. Den er ikke så lang og kan for den hurtige læser klares på et par timer.
- Se forestillingen STATUS. Se forestillingen STATUS på Husets Teater. Tag ikke noter i salen under forestillingen. Sæt jer hellere umiddelbart efter - alene eller i grupper af to eller tre - og noter de ting, som står skarpest i jeres bevidsthed. Gør jer overvejelser om f.eks. handlingsforløb, spillestil, scenografi, lys og lyd. Hvad tror I det kunstneriske hold ønsker at sige med denne forestilling?
- Snak i fællesskab om hvilke valg der er blevet truffet i forbindelse med bearbejdelsen af STATUS. Hvad var godt og hvad var skidt? Hvorfor? Fortæller bog og forestilling samme historie? Hvis ja, hvorfor? Hvis nej, hvorfor ikke?
- Nu skal I selv "på gulvet" og lave en bearbejdelse i mini-format. Find en novelle, som indeholder gode potentialer for dialog. Det kan også være uddrag af en roman, det vigtige er blot, at det kan koges ned til et manuskript af ca. et kvarters varighed. En god tommelfingerregel plejer at være et minut pr. side, hvis det vel at mærke ikke er en monolog. Lav - i grupper af tre eller fire - jeres egen bearbejdelse af denne tekst.
- Når der foreligger et manuskript, kan I gå videre med at træffe valg omkring iscenesættelsen. F.eks. casting, spillestil, scenografi, lys, lyd.
- Vis de små mini-forestillinger for hinanden. Diskutér i plenum forskellene på de enkelte produktioner, som alle tager udgangspunkt i samme novelle. Hvordan er de ens? Hvordan er de forskellige? Var der noget der virkede bedre end noget andet?

Kilder/forslag til supplerende litteratur:

Karen Syberg, *At leve sammen i mange år er en ekstrem sport*, Dagbladet Information, 12. marts 2013.

Torben Brostrøm, *Nordmænd er fulde af sjæledramaer*, Dagbladet information, 14. november 2008.

Rasmus Elmelund, *De gravide har taget magten*, Dagbladet Information, 7. juni 2013.

Martin Toft, *Den norske natur! Om Doppler af Erlend Loe*:

<http://www.litteratursiden.dk/artikler/den-norske-natur-om-doppler-af-erlend-loe>

Kapitel 2 - Hvad skal vi med kunst?

I 1961 skabte det stor furor, da den italienske billedkunstner Piere Manzoni (1933-1963) puttede sin egen lort på dåse, fik den forsejlet og siden udstillet på kunstmuseum under titlen *Merda d'Artisti*. Ikke færre end 90 dåser producerede han, nummererede og hver med 30 gram af kunstnerens egen afføring i. Dette er af mange blevet tolket som en ironisk kommentar til og hidtil uset udfordring af det traditionelle kunstbegreb. For hvad er kunst? Kan hvad som helst, selv lort på dåse, være kunst, hvis bare det kommer på et museum? Dette værk spørger stadig, når vi i dag diskuterer kunst og kunstens rolle i samfundet herhjemme. Hvordan afgør vi, hvad der er kunst, og hvad der ikke er? Hvem afgør det? Er det kunstnerne? Anmelderne? Politikerne som formidler kunststøtte på vegne af staten og kommunerne? Eller er det folket, som betaler til det gennem skattesystemet? Og skal vore surt opsparede skattekroner virkelig gå til lort på dåse?

Piere Manzoni's stærkt omdiskuterede værk *Merda d'Artisti* fra 1961.

Historisk set har kunsten stået centralt i alle større samfundsomvæltninger. Da nazisterne overtog styret i Tyskland i 1930'erne, besluttede man at indføre retningslinier for, hvilken kunst man ville hylde i fremtidens samfund, en kunst som gerne skulle underbygge den tyske nationalfølelse. Al anden kunst blev betegnet med begrebet "entartete kunst" (degenereret kunst) og følgelig beslaglagt og fjernet fra museerne. Det var også under det nazistiske styre at den nazistiske studenterbevægelse, under en række aktioner mod den såkaldte "utyske ånd", lod bøger af forfattere som udviste "litterært forræderi" brænde på store bål ved universitetsbygninger landet over, heriblandt værker af Karl Marx, Sigmund Freud og Magnus Hirschfeld. Under den kinesiske kulturrevolution i 1960'erne var kunstnerisk "renselse" en del af omprogrammeringen af samfundet. Mao Zedongs rødgardister ødelagde al kunst som repræsenterede det undertrykkende og borgerlige, hvilket resulterede i at uvurderlige kunstsatte gik tabt. I Østtyskland i

DDR-tiden blev kunsten ikke beslaglagt eller hærgnet. Men kunstnere skulle fremme socialismen. Var kunstnere kritiske overfor systemet, blev de udsat for hetz og censur, de blev overvåget og ramt af udstillingsforbud, som for de fleste betød at deres levebrød blev taget fra dem. Det er blot tre eksempler på, hvordan kunsten kan optræde i den politiske debat. Herhjemme er kunstdebatten heldigvis noget mindre dramatisk, men dog også aktuel, f.eks. i forbindelse med de nylige besparelser på 600 millioner på kulturbudgettet, som blev pålagt sidste år, da Bertel Haarder stadig var kulturminister, eller i forbindelse med sammensætningen af den seneste danske kulturkanon, som blev lanceret i 2006.

Netop kunsten og hvilken rolle den spiller - dels for samfundet, dels for individet - er et af de helt centrale temaer i forestillingen STATUS. Læs blot følgende lille dialog:

I det følgende forestiller hun sig/gennemspiller en samtale med et ungt menneske iført klassisk norsk strik-hue, med friske forhåbninger til kunsten og en klar patriotisk indstilling, - denne unge mand gestaltes af Nina's bænder, evt. som handskedukke. og snakker klingende nynorsk

UNG FRISK MAND (NINA)

Hei!

NINA

Hejhej

UNG FRISK MAND

Ku ikke undgå å høre det var tale om samfunne -

Jeg er en ung, frisk mand, jeg. ue å løpe jeg, intresserer mig brændende for samfunne - du har ikke set min golfbold, då?

NINA

Var det din? Men Hva ska du med en golfbold når du løber?

UNG FRISK MAND

Holder min krop frisk og sund, jeg. Då er minigolf nåe af det mest skiklige.

Ikke la kroppe mi eller noe anne slik falde eller forfalde.

Ikke mig, jeg. Jeg er kerneglad -

Kunne have sagt kisteglad, men nei!

Ikke noe slik.

Min død er planlagt til når jeg fylder 104.

Enten det, eller slet ikke. Jeg siger simpelthen nei, jeg.

Har du set den, då?

NINA

Hvilken én, då?

UNG FRISK MAND

Bolden, då? Den smuttede fra mig, jo. Akkurat nå. Så stor. Så Hvit. Lidt hen ad en. Som en. Ja, en kjødbulle. Selvom jeg ikke spiser kjød. Ikke bra for CO₂-trykket

NINA *(efterhånden smittet af mandens dårlige norske accent)*

Co₂-trykket?

UNG FRISK MAND

Du kan vel gøre et dikt om Klima? det var vel bra om lyrikken kunne sige samfunne sandheden om CO₂? Samfundsproblemer er vel dine problemer ikkesannt?

NINA

Jeg har ikke set din golf-bold

UNG FRISK MAND

Nå *(den unge mand taber med ét sin accent)*

?

Nåå. Ja, det er en meget skidt indstilling. Det må jeg sige lige ud jeg er ikke vant til at kunsten er ude på at lyve

NINA

Hvorfor tror du jeg lyver?

UNGE FRISK MAND

Du lyver og akkurat du burde være samfundets samvittighed

NINA

Jamen alt det dér det abonnerer jeg ikke på- Jeg lyver heller ikke om samfundet. Eller. Okay, jeg lyver en lille smule om samfundet. Men aldrig om vigtige ting. Ku' ikke falde mig ind. Jeg er lyriker.

UNGE FRISKE MAND

det forstår jeg ikke

NINA

Jeg er sandhedsvidne for noget andet end samfunds-anliggender. Det andet, det må være avisernes opgave

UNGE FRISKE MAND

Hvad er det dér i din lomme?

NINA

Det dér – det er bare en avis – en gratis-avis

UNGE FRISKE MAND

Den buler noget? Lissom din samvittighed måske?

NINA

en meget hårdt sammenfoldet gratis-avis. Jeg tog den for ikke at blive genkendt. Jeg er en meget anerkendt norsk lyriker. Kan knap gå i fred på gaden. Bagefter foldede jeg den hårdt sammen. Lissom jeg gør med samfundslivet, Jeg er lyriker. Jeg komprimerer.

UNGE FRISKE MAND

Du burde holde dig til sandheden.

(bantager afsked med krænket mine)

NINA

Hvad er sandhed?

HVAD ER SANDHED; UNGE FRISKE MAND?

(Den unge friske mand går i opløsning. Nina hiver den sammenrullede avis frem, folder den ud, læser endnu ikke. Lyset bar samlet sig om hende)

Og hjertet er helt i skygge
Og hjertet er næsten hørt op
Til nogen begynder at bygge
En by der er blød som en krop

(hun læser fra avisen)

NINA

"FABELAGTIG SVAG FABER."

(NINA sukker, så tager hun sig sammen og læser videre)

"Nina Faber har nået et punkt i sit allerede ujævne forfatterskab, hvor hun tydeligvis må beskyttes mod sig selv.

Hendes associationer ved synet af en bro i Istanbul fornærmer ikke kun *læserens* intelligens, men al intelligens. i det hele taget. Overalt. Og til alle tider. Overhovedet.

Har kunsten noget bud til samtiden? Eller er samtiden blot et bagtæppe for kunsten?

Med Nina Fabers makværk Bosperus er et nyt højdepunkt af lavmål nået for ikke-besvarelse af dette i forvejen ikke ligefrem ophidsende spørgsmål"

R. KULPE, lyrikanmelder.

p.s. Normalt uddeler vi ikke stjerner, hjerter eller balloner her på Universitetsavisen. Men i dette tilfælde gør vi en undtagelse: På en skala fra 1 til 6 skarpe akademiske hjerner, uddeler vi 1 stk. bar lyriker-røv"

(Nina folder roligt avisen sammen igen og putter den i lommen.)

Kunst som politisk brandpunkt

Nina Faber skriver lyrik om mønstret på guldsmedens vinger og vejret i byer hun aldrig har været i. Der er ikke meget samtidsrelevans over det. Det er hun ikke ene om, kunsthistorien er rig på eksempler på kunstnere, som har forsøgt at holde kunsten fri af at skulle tjene andet formål end at være kunst. Der er sågar blevet lavet et litterært slagord til styrkelse af den slags kunst, l'art pour l'art, som kan spores tilbage til Immanuel Kant, som hævdede at kunsten var "interessefri", og er bl.a. blevet benyttet af franske Stéphane Mallarmé og engelske Oscar Wilde.

Debatten om hvad kunsten er og bør være er således ikke ny, men har fundet sted gennem århundreder. Den danske kulturpolitik har gennem de seneste mange år bygget på tanken om at fremme den almene velfærd og oplysning i samfundet, ved at få folk til at beskæftige sig med kunst. I en artikel i Information fra 2010 gengiver tidligere formand for Statens Kunstråd, Mads Øvlisen, et uddrag fra Per Stig Møllers tale som kulturminister: "Kender vi ikke kunsten, litteraturen, filmhistorien, får vi begrænset vores medmenneskelige erfaring med det umiddelbart oplevede. Det kan aldrig bliver så omfattende, som det en alsidig kunstindsigt bibringer. Kunsten viser os de evige menneskelige problemer, vi alle slås med: kærlighed, ambitioner, had, kamp, jalousi og død. Fra Sofokles over Shakespeare til Marquez." Ifølge Øvlisen har man glemt dette udgangspunkt i den kunstpolitiske debat. Kunstpolitik er blevet nedspillet fordi det ikke vinder nogen stemmer.

Professor ved Aarhus Universitet (AU), Jørn Langsted, istemmer Øvlisens budskab i en artikel i Politiken også fra 2010. Her formidler han indholdet af en netop udgivet rapport udfærdiget af forskere på Kulturpolitisk Forskningscenter ved AU, som fremhæver det afgørende i at få en afklaring af, hvordan vi opfatter kunstens rolle i samfundet, hvis vi vil styre støtten bedre. Og han fremhæver yderligere problemstillinger som bør inddrages i den kulturpolitiske debat, nemlig spørgsmålet om armslængde: "(...) skal kunsten flytte noget i hovederne på publikum, skal den være selvstændig og relativt autonom. Og så er man nødt til at sige, at det skal være kunstforstandige armslængdeinstanser, der ikke er

partipolitisk betonede, som fordeler flest mulige penge til kunsten. Så skal kunsten frigøres langt mere fra det politiske end i dag." Og sidst men ikke mindst, skal man ifølge Langsted overveje en overordnet diskussion af forholdet mellem det traditionelle og kulturarven på den ene side, og det nye og eksperimenterende på den anden side. Der er altså rigtig mange lag i denne debat:

- Hvad er kunstens rolle i samfundet netop nu og hvad bør den være?
- Hvem skal have lov at fordele kunststøtten?
- Hvad bør forholdet mellem den klassiske kunst og den eksperimenterende kunst være?
- Og måske allersværest: hvad er overhovedet kunst?

Meget vand er strømmet under broen siden de to artikler fra 2010 blev trykt i dagbladene. Seneste store kunstpolitiske nyhed faldt da daværende kulturminister Bertel Haarder i 2015 bebudede besparelser i kulturbudgettet på 600 millioner kroner over de næste fire år. De 600 millioner udgør to procent af det samlede kulturbudget årligt de næste fire år og fordeles bredt over hele kulturfeltet. Læser man reaktionerne fra diverse fagpersoner og kulturelledere, lader beløbet til at være underordnet i forhold til den manglende stillingtagen til, hvor de 600 millioner skal komme fra. Ambitionen er ifølge Haarder selv at besparelserne skal ske uden kvalitetstab, men erkender dog at det kan være svært at undgå. Lektor ved Institut for Kunst og Kulturvidenskab på Københavns Universitet, Stig Jarl, møder denne forhåbning med disse ord: "Det er da klart, at de to procent årligt vil kunne mærkes, men først og fremmest synes jeg, at den salamitsteknik man anvender er både uansvarlig og på en eller anden måde en hån mod de mennesker, der udsættes for den (...) Vi må forlange af politikerne, at der ligger nogle overvejelser bag, hvorfor man lige vælger at spare netop her."

Forslag til arbejdsopgaver (især for samfundsfag)

- Først skal der researches. Del jer ind i mindre grupper, så der er grupper nok til at dække hvert af partierne i Folketinget. Hver gruppe tildeles et parti. Undersøg nu hvert partis kulturpolitik.
- Undersøg herefter tal og statistik, som kunne blive brugbare under en debat omkring kulturpolitik. Hvor stor en procentdel udgør kulturbudgettet for eksempel af den samlede finanslov?
- Nu kan I starte debatten. Tag udgangspunkt i en kulturpolitisk case, det kan f.eks. være den bebudede besparelse på kulturbudgettet.
- Herefter kan I med udgangspunkt i en digterinde som Nina Faber diskutere om staten bør støtte kunstnere som hende? Og kunst i det hele taget?

Kunstneren samfundets samvittighed

I.

Samfundets samvittighed, hvorfor lige mig?

At være samfundets samvittighed er vel alles pligt
og derfor netop ikke kunstnerens.

Deres opgave er at gøre hvad alle ikke kan:

lave kunst sådan så det lissom bliver mere naturligt
for folk at være samfundets samvittighed, fx.

Det vil jeg godt være med til,

dog med den tilføjelse, at mine læsere

nok vil blive samfundets dårlige samvittighed,

ikke dets gode,

en god samvittighed — er der noget mer ufrugtbart,
rent kunstnerisk,

eller mer kedeligt, rent menneskeligt,

eller mer sjofelt og asocialt, rent politisk?

Samfundets dårlige samvittighed, det er bedre,

kunne man selv spille den rolle

ville man måske trives som digter

og få en god samvittighed.

Alligevel duer det ikke: Samvittighed,

det er noget med at være sikker på noget,

at det er umagen værd, fx.,

jeg er kun sikker på een ting:

jeg vil ikke stå i vejen for kaos.

2.

Jeg er samfundets samvittighed, Perspektivkasse!

Ikke tale om, ikke i det her samfund

som har brug for en samvittighed

fordi det er et klassesamfund,

og de eneste i et klassesamfund som har en samvittighed
er dem der har råd til en.

En samvittighed er dyr, skidedyr,

i et kapitalistisk samfund, det er kun for de rige.

Men de er til gengæld også nødt til at have een,

ellers er det ikke til at holde ud at være rig.

Man kan kun være rig med god samvittighed

hvis man har en dårlig.

De rige sætter pris på digtere, gode digtere,

der kan give dem en kvalificeret dårlig samvittighed,

som de kan veje den gode op med.

Så længe man har en samvittighed
er der en Gud foroven.
Personlig råder jeg ikke over nogen samvittighed
men derfor kunne jeg selvfølgelig godt blive samfundets.
Fast ansat hund i keglespillet,
fordi keglespillet har brug for en hund
der kan vælte en kegle af og til,
en ad gangen, naturligvis, ikke alle ni,
eller tisse på den.

3.

På den anden side:

Der findes så megen uretfærdighed i verden,
der myrdes så mange, der undertrykkes så mange,
de fængsles og torteres og sendes i lejre,
de slagtes og deporteres og bombes og brændes,
— bør digterne ikke gøre folk opmærksomme på den slags
fx ved at skrive om det?
Næe. Sød det med lyrik er det svineri.

Hvad er da digterens rolle i samfundet?
At ødelægge det med gode digte.
Hvad ellers: indse det umulige i sit forehavende
og fortsætte alligevel.
Hvad ellers? Fortsætte og blive ved med at fortsætte.
Samvittighedsfuldt.

ps.

Kort besked til den digter der lige nu
er ved at skrive sit digt om Ulrike Meinhof:
STANDS! Det er for sent allerede.
Hun er død. Hun er færdig med det digt
der kostede hende selv og andre livet.
Elendige samvittigheds-nager, hvordan smager det mord?
Smelter Ulrike på tungen?
Endnu en kort besked til digteren:
Hvis håndklæde hang hun i? Har du set efter
i skabet? Ellers gør det ved lejlighed,
du vasker alligevel dine hænder om lidt,
efter måltidet, ikke?
Nekrofile svin, stop et håndklæde i skrivemaskinen
og prøv hvordan det er.

Per Højholt, *Enhjørningens kvabbabelse*, After Hand, 1979.

Hvad skal vi med anmelderiet?

I STATUS oplever vi Nina Fabers møde med en enig, ubarmhjertig anmelderstand, som slagter Ninas comeback-udgivelse *Bosporus*. Og dårlige anmeldelser kan være afgørende for et værk eller en forestillings modtagelse af publikum. På scenen oplevede det kunstneriske hold bag forestillingen *Othello* som spillede på Mungo Park i Allerød i 2008 dette kedelige faktum, da forestillingen måtte tages af plakaten efter bare 13 dage, istedet for de planlagte 31 dage, grundet mangel på publikum. I en udtalelse til Politiken mente teaterleder Martin Lyngbo at det især var de tre store dagblade Politiken, Berlingske Tidende og Jyllands Postens anmeldelser, som alle gav to eller færre stjerner og hjerter og hårde ord med på vejen, som havde udløst det dårlige billetsalg, der i sidste ende fældede *Othello*. Der er altså tale om en magtposition, når man som anmelder udtaler sig om et stykke kunst, det være sig teater eller litteratur.

I det tidligere nævnte interview i Information i 2010, fortæller Mads Øvlisen, hvordan man har indstiftet en pris til formidling af kulturen, for at understrege vigtigheden af ikke blot at skabe kunsten, men også bringe den ud til folket: "Vi kunne se, at den seriøse kunstdebat har det svært, og vi vil derfor gerne minde universiteter, redaktioner og journalister om deres vigtigste rolle. Mange steder er kunstformidling reduceret til en gengivelse af oplevelser, og det er endnu et eksempel på, at vi mangler forståelse for kunstens betydning."

Kunstkritikken spiller en afgørende rolle for hvordan et værk modtages. Men også for hvordan vi i det hele taget forstår og opfatter kunsten. Det gav derfor også chokbølger gennem hele det danske teatermiljø, da to af de toneangivende dagblade indenfor kort tid i efteråret 2016 valgte at afskedige deres anmeldere og nedlægge det faste teaterstof. Hos Politiken er tidligere fastansatte teaterredaktør gennem mange år, Monna Dithmer, nu freelance-ansat og anmelder et antal forestillinger i måneden. For at dække teaterstoffet vil andre af avisens anmeldere også spæde til. Bl.a. er Kim Skotte, som tidligere kun anmeldte film og litteratur, samt Henrik Palle, TV- og filmanmelder, begyndt både at

PR-foto fra forestillingen *Othello* som spillede på Mungo Park i 2008, og fik samme behandling som Nina Fabers *Bosperus*. Forestillingen måtte tages af plakaten efter blot tretten dage, grundet manglende publikum.

anmelde og anbefale teaterforestillinger til Politikens læsere. Henrik Lyding på Jyllands Posten er også afskediget, og fortsætter sit virke på samme vilkår som Dithmer.

Dagbladendes nye indstilling til og prioritering af teaterstoffet, rejser spørgsmålet om, hvad vi overhovedet skal med kunstkritikken? Hvilken formål tjener den? Og det er genstand for følgende arbejdsopgaver:

Forslag til arbejdsopgaver:

- Læs følgende artikler omkring kunst-kritik og teateranmelderi:

Lisbeth Bonde, *Hvorfor skriver vi om kunst?*, 4. oktober 2010 på kunstdebatten.dk:

<http://kunstdebatten.dk/hvorfor-skriver-vi-om-kunst/>

Louise Højmark, *Fyring af faste teateranmeldere giver flere udfordringer*, Kristeligt Dagblad, 2. september 2016:

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/fyring-af-faste-teateranmeldere-giver-flere-udfordringer>

Martin Lyngbo, *Teaterdirektør: Politiken er ikke Danmarks kulturavis*, Politiken, 24. januar 2017:

<http://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art5801822/Politiken-er-ikke-Danmarks-kulturavis>

- Diskuter kunstkritikerens rolle i dagens Danmark.
- Find et udvalg af aviser som anmelder teater. Vælg en fast dato. Tjek teaterstoffet for pågældende dato for de udvalgte aviser. Hvem anmelder? Hvad anmeldes? Hvad er jeres indtryk af avisernes respektive indstilling til teater og til kunstkritik? Hvis en anmelder ikke har teaterbaggrund, kan det da mærkes på anmeldelsen? Hvordan bruger I selv kunstanmeldelser?

KILDER / FORSLAG TIL YDERLIGERE LÆSNING:

Brovall, Hjortshøj og Benner, *Hver anden vil spare på kunsten og kulturen*, Politiken, 3. november 2015:

<http://politiken.dk/kultur/art5597240/Hver-anden-vil-spare-p%C3%A5-kunsten-og-kulturen>

Ivar Carstensen, *Bertel Haarder til kamp mod stivnet kulturstøtte*, Berlingske Tidende, 14. august 2016:

<http://www.b.dk/kultur/bertel-haarder-til-kamp-mod-stivnet-kulturstoette>

Bertel Haarder, *Vi kan få mere ud af kulturkronerne*, Altinget, 13. september 2016:

<http://www.altinget.dk/artikel/haarder-mere-og-bedre-kultur-for-pengene>

Kunst i systemets tjeneste, Berlingske Tidende, 13. oktober 2008:

<http://www.b.dk/kultur/kunst-i-systemets-tjeneste>

Carsten Andersen, *Kulturminister: Regeringen håber jo, at vi ikke mister noget*, Politiken, 4. september 2015:

<http://politiken.dk/kultur/art5587886/Kulturminister-Regeringens-h%C3%A5b-er-jo-at-vi-ikke-mister-noget>

Mungo Park lukker fiasko-stykke, Politiken, 31. januar 2008:

<http://politiken.dk/kultur/scene/art4729573/Mungo-Park-lukker-fiasko-stykke>

Rahbek og Munk-Petersen, *Kulturlivet skal spare 600 millioner*, 29. september 2015:

<http://www.b.dk/kultur/kulturlivet-skal-spare-600-millioner>

Lisbeth Bonde, *Hvorfor skriver vi om kunst?*, kunstdebatten.dk, 4. oktober 2010:

<http://kunstdebatten.dk/hvorfor-skriver-vi-om-kunst/>

Kerstin Bruun-Hansen, *Teatre dropper annoncer i JP og Politiken i protest over fyringer*, journalisten.dk, 1. september 2016:

<http://journalisten.dk/teatre-dropper-annoncer-i-jp-og-politiken-i-protest-over-fyringer>

Louise Højmark, *Fyring af faste teateranmeldere giver flere udfordringer*, Kristeligt Dagblad, 2. september 2016:

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/fyring-af-faste-teateranmeldere-giver-flere-udfordringer>

Anita Brask Rasmussen, *Vi har glemt hvorfor vi støtter kunsten*, Information, 1. december 2010:

<https://www.information.dk/kultur/2010/11/glemt-hvorfor-stoetter-kunsten>

Torben Benner, *Hvad vil vi med kunststøtten i Danmark?*, Politiken, 27. september 2010:

<http://politiken.dk/kultur/kunst/art5590068/Hvad-vil-vi-med-kunstst%C3%B8tten-i-Danmark>